

INTEGRALNA KULTURA VJEROUČITELJA – PREDUVJET STVARALAČKOG RADA

NEVENKA LONČARIĆ JELAČIĆ

Zavod za unapređivanje školstva
Ministarstva prosvjete i sporta
Badalićeva 24
10000 ZAGREB

Primljeno: 15. 2. 2001
Izvorni znanstveni rad
UDK 268:371.12

Sažetak

U članku se propituje i promišlja položaj vjeronaučne struke i vjeroučitelja u odgojno-obrazovnom sustavu u cjelini, na makrorazini, i stanje razvijenosti struke iznutra, na mikrorazini. Iznose se elementi jedne i druge razine i ukazuje na potrebu kvalitetne organizacije odgovornih za njezin razvoj. Integralna kultura vjeroučitelja prepoznaje se kroz razvijen kršćanski i stručni identitet, suverenost i pedagošku kreativnost utemeljenu na Evanđelju, te kroz uspostavljanje suverenih odnosa s drugim strukama u školi, drugim učiteljima, roditeljima i školskom sredinom. Integralna kultura vjeroučitelja razmatra se i kroz širu kulturološku i civilizacijsku dimenziju vjeronauka u suvremenoj školi. Odgovorna uloga vjeronauka argumentira se nizom činjenica koje proizlaze iz njegove teološke, znanstveno-transcendentalne spoznajne dimenzije koju unosi u odgojno-obrazovni sustav, a odgovorna uloga vjeroučitelja očituje se u spoznaji da je on živa Božja pozivnica upućena vjeroučenicima.

Ključne riječi: vjeroučitelj, integralna kultura, stvaralački rad

1. POLOŽAJ VJERONAUČNE STRUKE I VJEROUČITELJA U ODGOJNO- -OBRAZOVNOM SUSTAVU

Status vjeronaučne struke i vjeroučitelja u odgojno-obrazovnom sustavu možemo razmotriti i definirati njihovim položajem među drugim odgojno-obrazovnim strukama i učiteljima, na razini sustava, odnosno na **makrorazini**, ali također sagledavanjem bitnih odrednica unutrašnjosti same struke, na **mikrorazini**. Iz obje ove razine proizlazi odgojno-obrazovni status vjeroučitelja o kojem ovisi uspostava i razvoj njegove integralne kulture koja je preduvjet njegova stvaralačkog rada.

1.1. Makrorazina

Proteklih deset godina vjeronaučne struke u odgojno-obrazovnom sustavu prepoznatljivo je, između ostalog, po njezinoj stalnoj konceptualizaciji. Od 1991. godine, kada je vjeronauk kao školski predmet, nakon više od pet desetljeća, ponovo vraćen u odgojno-obrazovni sustav, ulagani su značajni naponi stručnjaka u toj struci, ali i na interdisciplinarnoj razini, kroz suradnju s pravnicima i drugim stručnjacima, da se promisle, razviju i utvrde oblici njezinog formalno-pravnog uključivanja u odgojno-obrazovni sustav i u odnosu na sustav.

Taj proces nije bio lagan zbog brojnih predrasuda o odnosu Crkve i države, i ne-

razumijevanja temeljnog načela za Crkvu i za državu o njihovoj odvojenosti. Prirodno je da Crkva ne može i ne smije biti sluškinja države jer bi tada iznevjerila svoje temeljno poslanje u svijetu, a ni država ne može biti sluškinja Crkve jer ne bi mogla ispunjavati suvremene civilizacijske zadaće koje država u službi naroda i njegovih pluralističkih interesa treba obavljati po načelu jednakosti prema svakom građaninu.

Naslijedeni mentalitet često je pokazivao svoje lice kroz medije i kroz mnijenje javnih djelatnika tvrdeći da odvojenost podrazumijeva isključivanje prava javnog djelovanja Crkve i ograničavanje njezine slobode na unutrašnjost crkvenih zidova. Isticalo se da vjeronauk u školi unosi podjele među učenike, negirajući pritom suvremeno demokratsko građansko načelo o pravu na različitost i odgoj učenika za prihvaćanje različitosti, o pravu na odgojni pluralizam nasuprot odgojnom unitarizmu, koji je neprirodan, ideologiziran i lažan jer nema uporište u društvenoj stvarnosti.

U nekritičkom iznošenju takvih tvrdnji koje su mnogo naštetile vjeroučenicima, vjeroučiteljima i obrazovnom sustavu u cjelini, izazivajući stalne napetosti, nesigurnost i neizvjesnost, uopće nisu uzimani u obzir koncepti demokratskih građanskih država Zapadne Europe i činjenica da te zemlje, primjereno ciljevima i zadaćama njihovih odgojno-obrazovnih sustava, ostvaruju vjeronauk u školi na različite načine i pod različitim nazivima.

U takvom kontekstu trebalo je uložiti pojačane napore, razgrnuti granice nužde i pravnog determinizma, da bi se, rečeno u prispodobama, stvorili temelji i pobočni zidovi i krov kuće u kojoj će struka imati svoj dom u kojem će živjeti i dalje se razvijati.

U temeljima kuće, koja je time sagrađena na stijeni a ne na pijesku, su Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske

o suradnji na području odgoja i kulture, od 18. prosinca 1996., te Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije, potpisan 29. siječnja 1999.

U skladu s ugovorima vjeronaučna struka uključena je u sustav napredovanja, u sustav stažiranja i polaganja stručnoga ispita, u sustav redovitog stručnog usavršavanja.

Tome su prethodile izrade pravilnika o izmjenama i dopunama postojećih pravilnika u koje su ugrađene posebnosti vjeronaučne struke uz uvažavanje temeljnih standarda koji su na snazi u drugim odgojno-obrazovnim strukama.

Valja istaknuti da proces konceptualizacije vjeronaučne struke još uvijek nije dovršen, da je potrebno domisliti i utvrditi sustav nadzora radi napredovanja vjeroučitelja i polaganja stručnoga ispita u skladu s postojećim pravilnicima i Zakonom o stručno-pedagoškom nadzoru, dovršiti sustav polaganja stručnoga ispita, predložiti mrežu ispitnih komisija ministru prosvjete i športa, predložiti imenovanje ispitnih komisija, donijeti program polaganja stručnoga ispita, dovršiti upute o ocjenjivanju u skladu s Pravilnikom o ocjenjivanju i dr.

Sve je ove aktivnosti potrebno žurno dovršavati, odnosno valja dovršiti započetu zgradu kako se ne bi dogodilo da zbog nedovršenih radova počne propadati uslijed prokišnjanja, vlage i raznih drugih vremenskih nepogoda.

Stoga o makrorazini vjeronaučne struke možemo zaključiti sljedeće: *Da bi se održala i stalno razvijala kvaliteta vjeronaučne struke u odgojno-obrazovnom sustavu, pokazalo se očitim da je potrebno više djelatne kršćanske ljubavi od strane Crkve kako bi se poslalo najkvalitetnije kadrove (koji znaju,*

hoće i mogu), rješavati stručna pitanja i probleme, jer što se struka više razvija količina i složenost poslova služitelja njezinog razvoja raste.

1.2. Mikrorazina

Vjeroučitelji praktičari ponekad ove probleme doživljavaju kao nepotrebno teoretiziranje i gubitak vremena na seminarima jer im ta razina ne pruža neposrednu praktičnu pomoć za ostvarivanje nastave vjeronauka. Daleko je to od njihovih konkretnih stručnih pitanja o nastavnim planovima i programima, radnoj normi, ocjenjivanju vjeroučeničkih postignuća, o mogućnostima primjene pojedinih pravilnika itd.

Njih interesira kvaliteta stanovanja u vjeronaučnoj »zgradi« (struci), a ne »zidovi« odnosno formalno-pravni okviri za njihovu djelatnost. Radi se o mikrorazini struke koja je sagrađena od elemenata kao što su:

- Okvirni vjeronaučni nastavni plan i program,
- Udžbenici za vjeroučenike,
- Priručnici za vjeroučitelje,
- Metodologija evaluacije udžbenika,
- Metodologija evaluacije vjeronaučnih programa,
- Izvedbeno planiranje i programiranje – utvrđivanje ciljeva, sadržaja, izgradnja vlastitih strategija poučavanja i raznovrsnih metodičkih modela i postupaka i dr.

Kvaliteta vjeroučiteljeva poučavanja i kreativnost u poučavanju ovise o kvaliteti navedenih elemenata. O tome je li okvirni vjeronaučni plan i program koji je vjeroučitelj obavezan provoditi, primjenjiv i prikladan za izvođenje? Odgovara li interesima i spoznajnim mogućnostima vjeroučenika? Jesu li sadržaji primjereni ispunjavanju postavljenih ciljeva? O teorijskim po-

lazištima, teološkim, filozofskim, psihološkim, ugrađenim u programske sadržaje, njihov opseg, strukturu i ciljeve, ovisi i vjeroučiteljevo izvedbeno planiranje i programiranje: dnevno, tjedno, mjesečno i godišnje.

Nadalje, neophodna je *sustavna stručna evaluacija* programa te u skladu s rezultatima evaluacije njihova postupna izmjena i stalno poboljšavanje. To se može provoditi nakon svake ili svake druge školske godine, kako bi se izgradio uistinu kvalitetan model okvirnog programa, kako se zbog uočenih nedostataka ne bi odbacivao cjelokupni program, kako se ne bi uvijek išlo od početka s izradom novih programa i uvijek s novim nedostacima, jer takav pristup ne pridonosi većoj kvaliteti programa, skup je i neracionalan. I, nažalost, još uvijek dominira u cjelokupnom odgojno-obrazovnom sustavu.

Također je potrebno razviti metodologiju za sustavnu *evaluaciju vjeronaučnih udžbenika*. Pojedinačne povratne informacije koje dopiru u Ministarstvo prosvjete su prigovori roditelja da su vjeronaučni udžbenici, posebno za pojedine razrede osnovne škole, neprimjereni dobi i mogućnostima učenika. Roditeljima nije moguće odgovoriti na to pitanje budući da nema sustavne evaluacije udžbenika nego im valja savjetovati da pomognu svojoj djeci koliko mogu da iz te velike i nepregledne količine informacija zapamte najbitnije. No, ni djeca ni roditelji ne znaju baš točno što je najbitnije i što će vjeroučitelj od svega toga tražiti.

Tako se vjeronauk umjesto radosnog naviještanja Evandjelja pretvara u trpljenje za učenike i njihove roditelje.

Postoje brojne znanstveno utemeljene didaktike i metodike, manje ili više primjerene svim odgojno-obrazovnim strukama, uključujući i školski vjeronauk. Nedavno je objavljen i prijevod knjige o dvjesto

dvanaest metoda za nastavu vjeronauka koje su tehnički čisto i internetski hladno poslagane jedna do druge, a ipak još uvijek nedostaje teološki promišljena metodika koja bi suvremen nastavni proces učinila pogodnim za izlivanje Božje objave u um, srca i ponašanje vjeroučenika.

Sva navedena područja, odnosno elementi vjeronaučne struke, traže žurno otklanjanje uočenih nedostataka i nesavršenosti. Koliko god mi čekali, do toga neće doći samo po sebi. Jedini izlaz je kvalitetnija i osmišljenija organizacija odgovornih za razvoj vjeronaučne struke, jer znanja, volje i sposobnosti sigurno ne nedostaje.

Također je potrebno razviti mrežu stručnih skupova (tzv. »aktiva« u drugim strukama), odnosno *malih vjeroučiteljskih profesionalnih skupina – zajednica* na biskupijskim razinama. Omogućiti njihovo redovito susretanje (utvrditi mjesto i vrijeme) gdje bi se u duhu kršćanskog zajedništva razmjenjivalo stručno iskustvo.

Te male vjeronaučne stručne skupine, zajednice u kršćanskom duhu, imale bi ulogu razmjene stručnih iskustava, pružanja stručne potpore i ohrabrenja, pripremanja tekstova za objavljivanje koji bi omogućili prijenos pojedinačnih iskustava cjelini vjeroučiteljske struke.

Samo kroz *profesionalno samoorganiziranje* vjeronaučna se struka u današnjem društvenom okružju isprepletenom raznim organizacijama, udrugama i interesima, može stalno razvijati i promicati. Od pojedinačnih iskustava razmijenjenih i promišljenih u skupini može se stalno razvijati praktično umijeće poučavanja Božje objave u školskim uvjetima.

Kroz ovaj proces okrepljivao bi se odgojno-obrazovni status vjeroučitelja i integralna kultura vjeroučiteljske struke, uvjetujući sve kvalitetnije stručno usavršavanje. Na razini škole bi se s više sigurnosti, pro-

fesionalnog i osobnog dostojanstva, strpljenja i oprastanja ulazilo u dijalog s onima koji imaju drukčije svjetonazore.

Čak štoviše, *vjeroučitelj zrele kršćanske kulture mogao bi prednjačiti u izgradnji odgojne kulture škole*, koja ne bi bila utemeljena na ogovaranjima, isključivanju i strančarenju (kuloarima) već na dijalogu, razumijevanju i uvažavanju, čime bi se stvaralo zdravo ozračje za odgoj svih učenika.

Tek kad vjeroučitelj razvije na zadovoljavajućoj razini svoj kršćanski i stručni identitet, prema unutrašnjosti struke i prema odgojno-obrazovnom sustavu u cjelini, može se govoriti o integralnoj kulturi vjeroučitelja. Tek takav, statusno suveren vjeroučitelj može dostići zdravu i svrhovitu kreativnost u ostvarivanju postavljenih vjeronaučnih odgojno-obrazovnih ciljeva. Naime, kreativnost u ovom slučaju pretpostavlja prokušano stručno znanje koje omogućava da se na pouzdanim i sigurnim temeljima Evandjelja razvija novo, bolje i kvalitetnije pedagoško umijeće, da se uspostavlja suvereni odnosi s drugim strukama u školi, drugim učiteljima, roditeljima i školskom sredinom.

2. ULOGA ŠKOLSKOG VJERONAUKA DANAS: TREBA LI ON SUVREMENOM DRUŠTVU I ČOVJEKU?

U nastavku izlaganja promislit ćemo o ulozi vjeronauka u suvremenoj školi, o kompatibilnosti vjeronauka u kontekstu suvremenih odgojno-obrazovnih kretanja, o razlozima njegove opravdanosti i potrebitosti. Dakle, razmatrat ćemo legitimnost školskog vjeronauka ne iz perspektive roditeljskih zahtjeva, već šire, u suvremenom civilizacijskom kontekstu.

To je potrebno učiniti zbog toga jer je još uvijek veliko nerazumijevanje i društvena nejasnoća oko njegovog statusa, te kulturološke i civilizacijske uloge.

Površni uvidi smatraju ga suvišnim. Površnim uvidima čini se kao da bi potrošačka civilizacija mogla zatvoriti vrata Bogu, istovremeno reducirajući čovjeka na puki objekt svoje manipulacije, koristeći se moćnim medijima koji su sveprisutni u čovjekovu životu. Osim manipuliranja čovjekovim svakodnevnim životom upustila se i u manipuliranje rađanjem i umiranjem. Pitanje nastajanja života i rađanja rješava tako da po svojoj volji kloniranjem može dizajnirati čovjeka, a pitanje umiranja rješava eutanazijom.

Pod vidom velikih sloboda čovjeku se u biti oduzima sloboda i nameće suvremeni oblik *tehnološkog ropstva*. Nasilje, droga, ovisnost, opasne zarazne bolesti kod ljudi i životinja sve su rasprostranjenije po cijelome svijetu i pravo su lice čovjekove neslobode u koju ga gura tehnološko-financijska beskrupuloznost suvremene civilizacije.

Po svemu sudeći čovječanstvo se nalazi pred velikim izazovom: *Hoće li čovjek biti stavljen pod kontrolu tehnologije ili tehnologija pod kontrolu čovjeka?*

Istovremeno u drami suvremene civilizacije rađa se i jedno njezino humanije lice. Razna međunarodna tijela nastoje izgrađivati civilizaciju mira, ljudskih prava, nenasilnog rješavanja sukoba.

Škola se, zbog suvremene komunikacijske tehnologije koja omogućava kvalitetno cjeloživotno učenje, oslobađa obveze da tijekom redovitog obveznog obrazovanja učenika nauči sva znanja koja će mu biti dostatna za cijeli život. Stječe mogućnost da smanji količinu obveznih odgojno-obrazovnih sadržaja, da prestane biti mjesto isključivo utilitarističkog odgoja za zanimanje, da vrati svoju izgublenu i zanemarenu odgojnu dimenziju, *da ponovo uspostavi skladan odgoj uma, srca i ruku učenika, a ne samo uma, na što je danas zbog velike količine obrazovnih sadržaja svedena.*

Najsnažniji procesi koji se zbivaju u današnjoj civilizaciji su procesi globalizacije koji zahvaćaju i repozicioniraju sve segmente društva od vrha do dna. Od čovjeka pojedinca do obitelji, radnih organizacija, ustanova itd.

Na te procese, koji su nužni na današnjem stupnju tehnološkog razvoja, od presudne je važnosti pravilno odgovoriti. Nedopustivo je biti pasivni promatrač nemuštog razumijevanja s izrazom čuđenja poput Alise u zemlji čudesa. Proces se brzo odvija i ako izostanu pravilni odgovori može doći do neugodnih iznenađenja pri repozicioniranju.

Jedan od civilizacijskih odgovora na ove procese nužno je i Božja objava. Božja objava nije pitanje podložno povijesti, odnosno vremenitosti, iako se ostvaruje u povijesti i vremenitosti. Ona je istovremeno povijesna, suvremena i budućnosna. Ona nije pitanje kulture iako utječe na oblikovanje kulture, odnosno istovjetnih kulturnih vrednota u različitim kulturama. Božja objava također nije i ne može biti predmet znanstvenih istraživanja. Naime, zbog postulata na kojima počiva znanost, Bog ne može biti predmet njezinih istraživanja, te ga ne može niti opovrći niti dokazati i nema legitimitet o njemu suditi i vrednovati ga.

Božja objava i Božja ljubav suvremenom čovjeku, koji se nalazi u opasnosti da izgubi kontrolu nad tehničko-tehnološkim svijetom koji je stvarao i da postane njegov privjesak, danas treba više nego ikada.

Crkva, zajedno sa svim svojim članovima, ne može si dopustiti da zbog svoje šutnje i nedjelovanja bude u tim procesima odgurnuta iz društvenih prostora. Ona, u suvremenom repozicioniranju, mora tražiti svoje mjesto time što će, u svjetlu Božje objave, jasno svjedočiti čovjeku o velikim etičkim pitanjima pred kojima se današnja civilizacija nalazi, što će mu osvijetliti

putove do uspostavljanja etičnog odnosa prema sebi, suvremenoj tehnologiji i potrošačkoj civilizaciji. Što će mu omogućiti da razvije etične načine upotrebe suvremene tehnologije, koji mu neće biti na pro-past već na korist.

U tehničko-tehnološkom svijetu u kojem sve više prevladava etički relativizam koji je izgubio kriterije za razlikovanje dobra i zla, korisnog i štetnog, tu zadaću i to poslanje ne može nitko umjesto Crkve odraditi.

Stoga na pitanje o ulozi školskog vjeronauka u suvremenom društvu možemo odgovoriti sljedeće. Ni jedan školski predmet koji proizlazi iz pozitivnih znanosti ne može pružiti odgovore na pitanja koja pruža teologija. Stoga teologija, u ovim suvremenim civilizacijskim previranjima, ponovo treba utvrđivati svoje pripadajuće mjesto u školi, društvu i civilizaciji. To treba jasno isticati i tražiti. Jer čovjek je biće istinske slobode i smisla, on danas više nego ikad teži za smislom i spoznajom *više razine svoje egzistencije*.

3. ŠKOLSKI VJERONAUKE – MJESTO ISTINSKE SLOBODE I OSLOBOĐENJA VJEROUČENIKA OD SVIH OVISNOSTI KOJE MU NAMEĆE TIJELO I SVIJET

Dok župni vjeronauk po svojem položaju, ciljevima i zadaćama polazi od učenja prakticanja vjere, i praktičnog sakramentalnog života, školski vjeronauk po svom položaju u školi, među sadržajima predmeta koje razmatraju i uče učenici, neophodno polazi od promišljanja djetetove egzistencije vodeći ga k spoznaji Boga i njegove prisutnosti u toj egzistenciji, k upoznavanju njegove osobe i njegove naravi, k uspostavljanju osobnog odnosa između stvara i njegovog Stvoritelja, koristeći se riječima Objave. Polazi od problema i pitanja učenika k spoznavanju i razumi-

jevanju uzroka problema na planu teološkog, metafizičkog, duhovnog. Uvodi učenika u mjesto gdje se sjedinjuju Božja i čovjekova egzistencija. Mjesto istinske slobode i oslobođenja vjeroučenika od svih ovisnosti koje mu nameće tijelo i svijet. Božje mudrosti koja se daruje čovjeku potrebne za život u ovostranosti.

U odnosu školskog vjeronauka prema drugim školskim predmetima njegova transcendentalna uloga očituje se u sljedećem:

– Dok je jedan od ciljeva suvremene škole stjecanje više razine znanja, vjeronauk treba osposobiti vjeroučenika za *otkrivanje više razine egzistencije*.

– Dok škola želi osposobiti učenike za cjeloživotno obrazovanje, *cilj vjeronauka je omogućiti uspostavljanje osobnog odnosa vjeroučenika prema Bogu i osposobi ga za cjeloživotno upoznavanje Boga, za stjecanje njegove djelatne prisutnosti u svojem životu*.

Viša razina čovjekove egzistencije može se spoznati razumijevanjem dijalektike paradoksa da u materijalnom tijelu postoji nematerijalno tijelo – duša, da je to nematerijalno tijelo od Boga i da je to nematerijalno izvor života koji jest u nama vremenito, te da o našoj slobodnoj volji ovisi izbor i zadobivanje nadvremenitosti i vječnog života. To se događa kada svojom slobodnom voljom Bogu kažemo DA, kada svojom slobodnom voljom želimo i dopustimo nastanjanje kraljevstva Božjeg u našim dušama, koje postaju mjesta radosnog susretanja i prijateljevanja s Bogom. U suradnji s Božjom riječju u našim svakodnevnim aktivnostima otkrivamo smisao svojega života i svega svijeta oko nas videnog očima duše. Stječemo egzistencijalnu sigurnost, a strah iščezava.

Dijalektika više razine čovjekove egzistencije ne može se spoznati iz pozitivnih znanosti, jer čovjekova egzistencija nije određena samo kruhom i vodom, odnosno

materijalnim uvjetima života koji su predmet znanstvenih spoznaja.

Radi istinskog i cjelovitog razumijevanja čovjeka neophodno je pružiti učeniku mogućnost da upozna razinu teološke dimenzije koja odgovara na vječno čovjekovo pitanje: Tko sam ja? Nudi mu puninu spoznaje identiteta za kojom teži. Otkriva mu da nije samo generičko, rodno biće u rangu posebne životinjske vrste, već neumrlo. Da ima tu mogućnost da sve svoje iskustvo pretvori u neumrlost. Da nije zarobljenik jedne (materijalne) dimenzije. U toj spoznaji je izvor najveće kreativnosti za čovjeka. Za to mu je potrebna umjetnost kao poseban oblik slutnje metafizičkog. Stoga školski vjeronauk jest i treba biti otvoren interferenciji s umjetnostima riječi, glazbe i slike. Svakako lijepim umjetnostima, lijepom glazbom, nastalom u okrilju estetike lijepog koja je danas ozbiljno istisnuta estetikom ružnog, estetikom industrijaliziranog, potrošačkog, trivijalnog zabavljačkog ljudskog duha i masovne kulture koja briše sva identitetna obilježja kulturnih posebnosti.

U kontekstu suvremenih civilizacijskih kretanja *uloga vjeronauka u suvremenoj školi je velika i vrlo odgovorna, jer ima mogućnost:*

- Unijeti razinu teološke, znanstveno-transcendentalne spoznajne dimenzije u strukturu školskih predmeta koji su utemeljeni na znanstveno-pozitivističkoj paradigmi, i omogućiti učeniku cjelovitu egzistencijalnu spoznaju.
- Pomoći učeniku da preraste stanje zarobljenosti u formulu materijalizma i školskog utilitarizma.
- Omogućiti učeniku da parcijalnu identitetnu dimenziju razvije u univerzalnu i nadvremenitu.
- Navijestiti veliku vrijednost čovjekove egzistencije.
- Vratiti smisao njegovu postojanju ovdje i sada upravo u ovim prilikama u kojima se nalazi.
- Omogućiti učeniku upoznavanje Boga kao osobe i uspostavljanje živog, trajnog i plodonosnog odnosa između učenika i Boga.
- Omogućiti izgradnju etičnog odnosa prema sebi, tehničko-tehnološkom i biološkom svijetu koji nas okružuje.

Na taj će način, u suradnji s ostalim školskim predmetima i sa izvanškolskim, župnim vjeronaukom, pomoći razviti materijalne, intelektualne i duhovne snage za izgradnju nove kulture i novog društva.

Integralna kultura vjeroučitelja ishodište je i ove, mnogo šire kulturološke dimenzije vjeronauka u suvremenoj školi.

4. VJEROUČITELJ – ŽIVA BOŽJA POZIVNICA VJEROUČENICIMA

Važno je istaknuti da se integralna kultura, osim na stručnim pedagoško-teološkim umijećima i na posjedovanju unutarnje snage vjere, temelji i na ljubavi koja je prva i posljednja dimenzija sveukupnog vjeroučiteljskog djelovanja. Bez ljubavi sve znanje ostaje samo gomila informacija bez djelatne vrijednosti. Sav trud i napor vjeroučitelja, ma kako bio »uspješan« u ostvarivanju vjeronaučnog nastavnog plana i programa, ostao bi neplodan, jer bi učenici primili samo informacije i uskladištili ih u svoju memoriju na određeno vrijeme, ali one ne bi zahvatile njihovo srce, a još manje ponašanje.

Iako je dosta tekstova napisano i riječi izgovoreno o tome tko je i kakav treba biti vjeroučitelj, sa stajališta iznesenih spoznaja o ulozi vjeronauka u suvremenoj školi i sa stajališta kurikularne teorije škole, ukratko ćemo izvesti određenje biti vjeroučiteljskog poziva. Njegove su osnovne zadaće:

- da razumije cilj kojemu želi dovesti vjeroučenika,
- da procjenjuje sposobnost vjeroučenika da se tom cilju približi,
- da pronalazi prikladne putove.

Da bi postigao cilj kojemu želi dovesti svakog vjeroučenika, vjeroučitelj treba poznavati svoje vjeroučenike, uspostavljati odnos sa svakim od njih. Takav odnos koji proizlazi iz dostojanstva osobe vjeroučitelja i koji priznaje i podiže dostojanstvo osobe vjeroučenika, u velikoj duhovnoj ljubavi za svakog učenika. Na ponudu i izazov takvog odnosa teško se mogu oglušiti i oni najokorjeliji i odgojno najzapušteniji učenici.

Stoga izvedbeni program vjeroučitelja treba biti čin kreativnog pedagoškog promišljanja i izabiranja sadržaja koji će omogućiti da se cilj postigne a ne napor da se obrade svi sadržaji okvirnog plana i programa, ne vodeći računa o stvarnim mogućnostima vjeroučenika. Valja spomenuti da je naš obrazovni sustav usredotočen na okvirne planove i programe i na ostvarivanje njihovih sadržaja koji su daleko premašili mogućnosti učenika te da je učenik stavljen u položaj pukog objekta prevelike količine obrazovnih sadržaja u kojima ne može nazrijeti smisao jer ne može sagledati cjelinu u njihovoj predmetnoj razmrvljenosti niti njihovu povezanost sa stvarnim životom.

Školski vjeronauk nikako ne smije upasti u takvu zamku i reducirati se na još jedan školski predmet preopterećen obrazovnim sadržajima kojih učenici ionako imaju previše, jer bi, povodeći se za takvom paradigmom, postigao suprotni učinak od onog koji se očekuje i koji je zapisan u ciljevima.

Stoga se oblikovanje vjeronaučne nastave ima podrediti ostvarivanju postavljene

nih ciljeva pri čemu će obrazovni sadržaji biti sredstvo postizanja cilja i u onolikom opsegu koji je potreban da bi se postigao cilj, a ne diktiranju i zapamćivanju vjeronaučnih obrazovnih sadržaja.

U pronalazenju prikladnih putova valja se koristiti metodama aktivnog učenja u koje će vjeroučenik biti uključen cijelim svojim bićem – umom, srcem i djelom, koje će pridonijeti stvaranju radosnog razrednog ozračja pogodnog za naviještanje Radosne vijesti i na taj način radosnijem ozračju u cijeloj školi.

I konačno, postavimo si pitanje identiteta vjeroučitelja. Tko je vjeroučitelj danas u našoj školi? Zašto su vjeroučitelji ušli u tu školu danas usred svih ovih previranja i velikog gubitka vjere u kršćana posvuda po svijetu? Slučajno? Spletom povijesnih okolnosti?

Jedina istina koju jasno sagledavam jest: *Vjeroučitelj je živa Božja pozivnica vjeroučenicima.*

Božji je to plan u kojem je na trenutak odškrinuo vrata da vjeroučitelji mogu ući, da preko njih može uputiti svoj poziv malenima. Onima čiji su roditelji prestali prakticirati vjeru, koji zbog prezaposlenosti nemaju vremena za odgoj svoje djece, pa ni kršćanski odgoj ili su i sami ostali bez nade zbog gubitka voljenih, zbog gubitka posla, zbog gubitka imovine i sl.

Kako će ta pozivnica ispisana Božjom rukom u savjesti i srcu svakog vjeroučitelja biti isporučena, ovisi o njegovoj istinskoj spremnosti da s velikom ljubavlju ispunni Božji plan ili da, krenuvši linijom manjeg otpora, promaši, potonuvši u raznim zamkama spoznajno-teorijske, didaktičko-materijalističke ili praktično-izvedbene naravi.

Literatura (uži izbor):

- Bruner, J., *Kultura obrazovanja*, Educa, Zagreb 1998.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb 1994.
- Klafki, W. – W. Schulz – F. Von Cube, C. Möller – R. Winkel – H. Blankertz: *Didaktičke teorije*, Educa, Zagreb 1994.
- Lesourne, J., *Obrazovanje i društvo*, Izazovi 2000, Educa, Zagreb 1993.
- Louise S. i Dean F., *Mijenjajmo naše škole. Kako unaprijediti djelotvornost i kvalitetu škola*, Educa, Zagreb 2000.
- Frankl, V., *Nečujan vapaj za smislom*, Naprijed, Zagreb 1981.
- Odgajati mlade u vjeri. Dokumenti 23. općeg sabora Družbe svetog Franje Saleskog*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1992.
- Pranjić, M., *Nastavna metodika. Teorija, oblici, metode, sredstva, pomagala*, Editio, Zagreb 1999.